

Bu zəfər donu geymiş bir ilin sevinci içində əlbəttə, yada düşən, göz önünə gətirdiyimiz gözəlliklər arasında əsas yeri şair tutur. O düşüncəmizin, zövqümüzün şair guşəsində təbii ki, dost şairlərin öz yeri var; şair Əli Mahmud qələm dostumuzdur. Amma onun haqqında düşünərkən nə etsəm də, hayana baş vursam da öncə baş redaktoru olduğu "Qarabağa aparən yol" qəzeti məni bir ahənrüba kimi çəkir özünə. Nəhayət anlayıram ki, qəzetdən başlamaq lazımdır... bizi tanışdıran, yaxınlaşdıran, sonda bir əqidə, məslək dostuna çevirən qəzetdən.

Əvvəllər qəzetin adında bir qəribəlik görür, onun adını redaktə etmək firsəti arayırdım. Lakin Fariz özünəməxsus təmkinlə: Əli müəllim bu adı sevir. Bir də Qarabağsız olmaz, Əli müəllim üçün Qarabağsız heç nə mümkün deyil. Axır ki, fikir tərəddüdlərimə son verdim, adlıq cümmlə şəklində olan bu ada öyrəşdim. Qəzetin redaksiya otağı tezliklə mənə də bir oxu zalı, kitabxana, nə bilim, qonaqpərvər dost evi kimi doğma ocağa çevrildi. Gözlərimiz önündə doğulub işıq saçan, böyük azərbaycanlıq ideologiyası yolunda olan bir qəzetdən danışarkən nədənsə həm kədərli səhifələr çevirməli olur, həm də qürurlu duyğular ilə dolursan. Elə o gündən mən də bu yolu tutub düz Qarabağacan getmək, Kirs dağına qalxmaq, "Üç Mix", "Sanbaba" yayalarında yaylamaq, "Ərimgəldi" qayasında intizar çəkmək istədim. Qəzet sırf o mövzuları dilə gətirir ki, sadə dillə desəm: yəni, o əziz yurdumuzu nə unutmayaq, nə də o gözəl əlverişimizin getməsini barışa bilməyək. İtirilən torpaqlarımızın xatirəsini bir an olsun yaddan çıxmasına dözməyək, necə ki, dözmədik... Necə ki, barışmadıq da, dözmədik də.

Bu qəzetdə mənim həmfikirlerim, eləcə də düşüncəmə, zövqümə hörmət edən, öz növbəsində mənim də yürütdükləri xəttinə, üslubuna sayğı bəslədiyim insanlar çalışmaqdadır. "Qarabağa aparən yol" gözlərim önündə yarandı, işığını saçdı. Redaksiya özü mənə elə o vaxtdan balaca bir Qarabağ guşəsini xatırlatmağa başladı. Burada elə o həsrətliləri görüşür. Çox keçmədən söhbət gəlib şirin anların üstünə çıxırdı. Burada görüşlər mənə bu redaksiyanı doğma yerim-yurdu, obam qədər məhrəm edirdi. Var olsun bu sadə güzəran içində "ev" adlı böyük məsələlərin ağırlığına umuzunu dayayanlar. Tək bir guşəsinin deyil, Vətənin hər tərəfinin, hər bir bucağının kişi qeyrətini cəkanlər...

Var olsun Qarabağ yoluna sədaqət, vəfa göstərən qələm sahibləri, ağırların, acıların, məhrumiyyətlərin verdiyi çətinlikləri eyninə almayan belə fədakar qələm dostları. Əziz dostumuz Əli Mahmud da ətrafına məhz belə qələmdaşları toplayıb məsləkinə, yoluna tən gələn gəncləri. Qəzet 30 ilə yaxın bir müddətdə ağır həsrət yükünü çəkə-çəkə yol gəlib, "Xarı bülbül" festivalı, "Vaqif poeziya günləri", Şuşa zəfərinə qədər... Hərbi qüdrətimizin davamı - Şuşadakı zəfər təntənəsində, 30 illik sükutu öz bayram haylogiyası yolunda olan bir qəzetdən danışarkən nədənsə həm kədərli səhifələr çevirməli olur, həm də qürurlu duyğular ilə dolursan. Elə o gündən mən də bu yolu tutub düz Qarabağacan getmək, Kirs dağına qalxmaq, "Üç Mix", "Sanbaba" yayalarında yaylamaq, "Ərimgəldi" qayasında intizar çəkmək istədim. Qəzet sırf o mövzuları dilə gətirir ki, sadə dillə desəm: yəni, o əziz yurdumuzu nə unutmayaq, nə də o gözəl əlverişimizin getməsini barışa bilməyək. İtirilən torpaqlarımızın xatirəsini bir an olsun yaddan çıxmasına dözməyək, necə ki, dözmədik... Necə ki, barışmadıq da, dözmədik də.

Amma sözün gerçək mənasında hicranın, həsrətin od vurub yandırıdığı illər də vardı, olmuşdu, yaddaşda idi. Bilirəm ki, həssas, həm də kövrək bir insan olaraq tanıdığım Əli müəllim xəyallarında yaşatdığı yaralı, nısgilli xatirələrin cana gəlməsi, o ağır ayrılıq illərinin şairin qəlbində açdığı sınımların sağlması isə xeyli vaxt istəyəcək.

Az qala 30 ilə gəlib çatan yaxıcı, üzücü həsrət, doğma torpaqlar, bir vaxt qədəm-qədəm gəzdirdiyi gördüyü yurdundan ayrı düşmək də ona sözsüz ki, ayrılıq nəğmələri yazdıracaqdı:

Şuşa şəhərlərin baş şəhəriydi,

Yaddaş şəhəriydi, daş şəhəriydi.

Günəş güllərini öpə bilir-di,

Ulduzlar göz yaşı səpə bilir-di.

O Qızıl qayası səs qülləsiydi,

Allahın sonuncu möcüzəsiydi.

Əli Mahmud Vətən sevdalı, Vətən ünvanlı bir şairdir. Ürək adamdır; hər sətirində, hər misrasında mənhus düşmənin yaraladığı, tapdaq-tapdaq əzdiyi doğma yurd yerinin ağınsı dilə gəlib danışır. Deyir ki, böyük zəfərimizə, qələbəmizə yetməyimizdə ilk növbədə Azərbaycan əsgərinə, Azərbaycan ordusuna, Ali baş komandana və onun yürütdüyü beynəlxalq əhəmiyyətli siyasətə borcluyuq. Şairin sözüne qüvvət olaraq deyim ki, həm də biz bütövlükdə xalq olaraq bir yumruq kimi birləşib bir olduq o hərbi meydanında. Ədəbiyyatımızla, mədəniyyətimizlə, elmimizlə bütövlükdə səfərbər olduq o açıq savaşa. Televiziya, radiomuz, mətbuatın bütün sahələri, əli qələm tutan hər kəsimiz, hər kəs bu savaşa döyüşdü. 30 il dünyanın ədalətinə bel bağladıq, Vətən savaşında da, qələbəmizdə də kimsənin payını kəsib kiçildə bilmərik. Döyüşlərin sırasında, zəfərə imza atanların sırasında Əli müəllimin də şeirlərində ruh verib, can verib yaratdığı əsgəri vardı. Onu dinləyək:

Vətənə, bir güllə güllə dəyərse,

Bütün ömrüm boyu güh-nahkaram mən.

Bu torpaq mənə də oğul deyibse,

Oğulun gözündə yaşayır Vətən.

Odur ki, adında Qarabağ adı daşıyan qəzetimiz "Qarabağa aparən yol"un yükü də daha ağır idi. Bütövlüklə Qarabağa, onun

qayğılarına, habelə mədəniyyətinə, tarixinə aid mövzuları işıqlandıran qəzet haqqında həmişə arzulamışam ki, Qarabağ zəfərlərini işıqlandırdığı günün də səadətini yaşamaq ona qismət olsun. Budur, indi həmin günlər gəlib çatıb. Lakin yenə durub demək olmaz ki, qəzet öz missiyasını yerinə yetirib, gəlib mənzil başına yetişib. Çünki "Qarabağa aparən yol"un missiyası daha böyükdür. Şah babamın qılıncının su içdiyi ərəzilərimiz xəritəmizdə bütövləşməyə qədər "Qarabağa aparən yol" da mənzil başına yetdim deyə bilməz. Belə bilirəm ki, qələm dostum Əli Mahmudun illərin ağır-acısına qatlaşaraq müttəmədi nəşr etdirdiyi qəzet dövlətçilik prinsiplərinə, milli mentalitetimizə, milli varlığımıza, milli əxlaqımıza bundan sonra da sədaqətlə xidmət etmək əzmindədir. O da həqiqətdir ki, torpaqlarımızın işğal edildiyi 30 ilə yaxın bir müddət ərzində qəzetin problemi təkcə Qarabağ problemi deyildi, çünki Azərbaycansız Qarabağ, Qarabağsız da Azərbaycan ola bilməzdi. Bu üzəndən daha harda olmasından asılı olmayaraq Azərbaycan insanının taleyi, gələcəyi məsələsi "Qarabağa aparən yol"un gündəlik səhifələrində işıqlandırılırdı. Qəzetdə mədəniyyət məsələləri, yeni insan tərbiyəsi ən müxtəlif mövzuların ana xətti kimi görünürdü. Görünürdü, amma Qarabağ baş mövzu idi:

Sarıbaba bu dağların ulusu,

Çarıqbulaq bulaqların sulusu,

Bu yerlərdə gülsən ürək-dolusu,

Qayalarda səsin qalar əbədi

Mənim Şuşam qədim sənət məbədi.

Yadımdadır, tədbirlərin birində xəfficə bir təbəssümlə cibindən Şuşadakı mənzilinin açarlarını çıxarıb göstərmişdi. Ümidlə qorunan o açarlar bir gün geri dönəcəyimizə işarə idi, o çağlara böyük inam tərbiyə edir, qəlbimizdəki şübhəni vurub çıxarırdı. Şair hər zaman çalışıb ki, qəzetdə dərc olunan yazılar ruhnevaz, nikbin ovqata köklənsin. Ümidsizliyi, bədbinliyi, nə də küskünlüyü heç vaxt yaxına qoymayıb - nə özünün, nə də nəşri olduğu qəzetin.

Amma xatırlatdığım o görüşdəki çıxışı dinləyiciləri yaman kövrəltmişdi. Sanki bu anda dərd ilə diz-dizə oturub qalmışdılar... Şairin iztirablı halı həminin yadına bülülləri tərk edib getmiş

viranə bağları salmışdı. Daha necə olmalıydı; həm şair olasan, həm də bir ev böyüyü kimi öz evinin açarını gözdağı kimi saxlayıb özünə gəzdirəsən, buna dözmək varsa, dözen varsa... daha sözüüm yox.

Şeirlərində, yaradıcılığında Qarabağın poetik izi, dəqiq salnaməsi, əzbərdən həqiqətlərə, gerçəkliklərə daha bir qədəm də yaxın olan həssas bir şairin könül ahları hopan şeirlərinə kədər, ağır qonmazmı? Axı ayrılıq müddəti uzandıqca ümidlər, təsəllilər də kəsilər, azalmış. Bunlar şeirə çevrilərkən bilirsən yara nədir, yaralanmaq nədir:

Bir körpə görmüşəm gözlerində

yaş gələnmışdi,

elə bil körpənin güllüşü güllələnmişdi.

Şairin belə beşik başındakı laylalar misalı təsirli, yanqılı şeirləri çoxdur. Təkcə şeirlərində deyil, bədii-publisistik yazılarının özündə də el-oba dərindən təsirli, acı həqiqətləri var. Erməni vəhşiliyi, onların törətdiyi Xocalı dəhşətləri şairin misralarına da vəhşət rəngi qatıb.

Bu misralar Ana tariximizə qana boyayan fəlakətlərin bədiyyatı çevrilən üzü, silinməz yaddaşdır. Şairin məqsədi də yaddaşı ölməyə, itməyə qoymamaqdır. Yaddaşı kirşəlsə, bundan qarşı düşməni qazanacaqdır, şair bundan əmindir. Əli Mahmud əqidəsində də, düşüncəsində də, qələminin yaddaş gücündə də dönməz üzlü, ötkəm, barışmaz bir şairdir.

Əli Mahmud heç də təqvim şairi deyil yəni vətən, yurd sevgisi bu 30 illik tarixə sığmayır heç də. Gənclik illərində yazdığı misraları xatırlayıram. Şair 1977-ci ildə qələmə alınıb. Bu, o dövrlər idi ki, sən tarixi torpaqların əzəli ərəzilərə malik xəritəsi haqqında danışa bilməzdin. Amma qorxulara, qadağalara baxmayaraq tarixçilərin demədiyini Əli Mahmud deyib:

Deyirlər ki,

Vətənimiz böyük olmuş.

Hanı Vətən?

Xəritədə parası var.

...Mən bilirəm kimliyimi,

Məni menden gizlətməyin,

Məni belə inlətməyin.

Şairin belə bəndləri, belə misraları ara-sıra deyil, şeirlərinin mövzu, mahiyyət dərinliyini ifadə edən belə misraları çox-çoxdur. "Vətəndaş şair"imiz deyə biləcəyim şairimizin əsgəri

ruhda, qələbə inamlı bir şeirini oxuyum sizə:

Mən əsgər gedirəm, da-rıxma, ana,

Mənə tapşırırsan axı Vətəni.

Südüne and olsun, inan oğluna,

Gözümün içində gizlə-rəm səni.

Şair o məsuliyyətə işarə edir ki, əgər yağı düşməni evimizə güllə atmaq qədər həyasızlaşıbsa, o həminin, hər kəsin yerinə fədakar əsgəri ilə birgə özünü gühnahtar hesab edəcəkdir. Şairin çiynlərinə qoyulan vətəndaşlıq yükü, onun poeziyasının səciyyəsi də, mahiyyəti də məhz bu məqamlarda üzə çıxır.

Ümumiyyətlə, yaradıcılığının bütün məzmununda Qarabağın zəngin mədəniyyəti, irsi, mədəniyyəti, onun coğrafiyası, təbiəti canlanır. Şair əksər şeirlərində, bədii yaradıcılığının bir çox məqamlarında keçmişin ən yaxşı keyfiyyətlərini gələcəyə daşıya bilib. "Daşıya bilib" ifadə qərribə görünməsin. Keçmiş gələcəyə daşımaq, tanımaq üçün irsi, mədəni yaddaşı qorumaq üçün şairin özünün körpüyə çevrilməsi gərəkdir. Əli Mahmud Qarabağın köhnə, "ağırtaxta" kişilərindəndir. Özü də, poeziyası da bu mənada etibarlı, sədaqətli bir zaman körpüsüdür.

Köhnə söz xiridarları ifadəsində "hüsnü-xitam" üçün Əli Mahmud dostumuzun çoxdankı - "başına daş düşmüş" ayrılıq çağlarında Şuşanın, Cidir düzündən həsrətlə yazılmış şeirindən (belə şeiri çoxdur şairin) misal götürmək istəyirəm:

Cidir düzü igidlərin oylağı,

Maral yalı gözəllərin yaylağı,

Ceyranqaçan ovçuların ovlağı,

Hər qayanın, hər çiğmin adı var,

Çiçəklənir, ləçəklənir arzular.

O gözlər indi xoşbəxt, nurlu baxışları ilə o ucalıqdan qorxuq-suz-qaytaqsız hər yanı seyr edə bilir. "Tanrı qonşuluğundakı şəhərim" dediği zirvədəki qartal yuvasını andıran, qonunda Xan taxtı qurduran Şuşası da azaddır, mutludur şairin. Və bu yazıda məqsəd əslində şairin yaradıcılığını təhlil etmək deyil, şairə doğma diyarının, Şuşasının azadlığı üçün gözüaydınlığı verməkdir. Gözün aydın, şair! demək üçündür.

Prof. Minaxanım Nuriyeva Təklili Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti